

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes
aliquot**

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula I. Agere praefupponit esse

urn:nbn:de:bsz:31-102400

PARTIS SECUNDÆ
Disputationum Philosophicarum
 SECUNDÆ,
 continens
 REGULAS IV.
pertinentes ad doctrinam
 ACTIONIS ET AGENTIS.

RESPONDENTE

publicè

SEBASTIANO JACOBO Krauß
 Weidena - Palatino.

REGULA I.

Agerè præsupponit esse.

I.

Vel: *Quod non est, ei non competit aliqua operatio. Quod non est, quando non est, non producit aliquid ad esse, ait Scotus II. d. II. q. X. Pro confirmatione afferunt textum 37. L. II. Phys. & 3. L. V. Metaphys. ubi causa in actu, & effectus in actu, simul esse & non esse dicuntur.*

II. Verùm non possum diffiteri, de isthac probatione me dubitare. Loquitur enim Philosophus hisce textibus de actu, non quò causa & causatum, tanquàm res aliqua, sunt in rerum naturâ, sed quò, ut reverâ causa & effectus, sunt. Ut enim tanquàm res sumuntur, expressè ait, necesse non esse, ut simul sint, quòd non corrumpatur simul

do.

domus & ædificator. At in præsentî Regulâ sermo est de agente, ut de re quâdam. Sensus enim est: Si quid dicatur agere, id debere esse in rerum naturâ, non tantùm ut agens, sed secundum esse absolutum, sive ut est res, cui tribuitur denominatio agentis. Si cui ergò animus esset Regulam inficiari, respondere ad loca Aristotelis posset, ex iis tantùm id haberi, quod, cum aliquid actu agitur vel efficitur, necesse sit, eò ipsò aliquid esse actu, sive reyerâ agens, non autem quòd res, quæ agere vel efficere aliquid dicitur, debeat tunc esse: quemadmodum aliquid actu fungitur officio causæ finalis, & ut tale simul est cum eò; quòd aliquid dirigitur in finem, re ipsâ, quæ finis est, non existente: quod ostenditur exemplò sanitatis, quæ cum movet agrum ad sumenda medicamenta, non est, adeò, ut si tunc esset, causa finalis non esset.

III. Demonstrari autem potest inductione: Non urit ignis extinctus, neque antequàm extructus est. Non generant mortui, sed tantùm viventes &c. Et quod non est, ejus nulla sunt accidentia. Ergò nec operationes. Vide suprâ *Disp. I. Reg. IV.*

IV. Verum est, quod assertum fuit, res sustinere functionem causæ finalis, quando non sunt; cujus rei causa est, quod ratio hujus functionis non consistit nisi in ratione metaphoricâ, importante denominatione extrinsecam ab appetitu.

36
tu. At causa efficiens vel agentis appellationem mereri nihil potest, nisi in rerum natura sit; cum agere & movere non sit denominatio extrinseca, ab appetitu vel intellectu, aut simili facultate, quæ circa non ens versetur. Quæ de supra *Reg. citat.*

V. Gravis est controversia inter ipsos Peripateticos de causa motus gravium & levium naturali. Plerique generanti eum adscribunt, & videtur expressè ea esse sententia Aristotelis *II. X. Phys. 1. 2. & IV. de Cæl. 1. 25.* Huic sententiæ Scotus *l. 1. & Gregorius diff. VI. q. 1. a. III.* opponunt argumentum à præsentī Regulâ desumptum, quod ita formari potest:

Quòcunque non existente contingit aliud moveri, ab illò non est ejus motus; quando agere & movere præsupponit esse.

Sed generante non existente contingit gravia & levia moveri; ut ignis genitus ab aliò igne movetur sursum, priore, à quò genitus est, extinctò.

Ergò à generante non moventur.

VI. Svarez *Disp. Met. XIX. f. VII.* explicat & distingvit sensum propositionis Majoris nostræque Regulæ. Dicit enim, accipiendam esse cum proportionè, ita scilicet, ut quod per seipsum agit, in seipsò existat; quod autem tantum agit per aliud, tanquam per instrumentum, tantum in instrumentò illò virtualiter existat. Afferit ergò gravia & levia moveri à generante non existente
in se

in se n
in gra
gravit
endun
princi
quàm

VI
aliqui
asserit
quod
non e
tùm,
quom
tuale
aliud
stat.

strum

II
exista
non t
stit, f
nihil
& pr
aliò
gere

IX
& X
vita
mot

in se nimirum, existente tamen semper virtualiter in gravi & levi, quibus formam, eaque mediante, gravitatem & levitatem dederit; indeque ei tribuendum esse motum, sed non aliter, quàm causæ principali in virtute gravitatis & levitatis, tanquàm instrumentorum suorum, agenti.

VII. Verùm Suarezio regerimus: Si ad hoc, ut aliquid agat, requiritur ut sit, quod ipse nobiscum asserit, sequitur, quicquid non est, non agere. Sed quod tantum virtualiter in instrumentò existit, non existit. Ergò nec agit. Minor probatur, tum, quia conceditur interiisse: at quod interiit, quomodo est? Tum, quia ipse aperte scribit, virtualem alicujus in instrumentò existentiam nihil aliud esse, quàm quòd instrumentum ipsum existat. Ergò illud, quod virtualiter tantum in instrumentò existit, non existit.

VIII. Vel ita: Si, ut aliquid agat, necesse est, ut existat, & verò aliquid in aliò tantum existere, est non ipsum existere, sed aliud, (si enim ipsum existit, falsum est, aliquid in aliò tantum existere, esse nihil aliud, quàm illud aliud existere; erit enim, & præter illud, ipsum quoque existere) etiam in aliò tantum agere, erit non ipsum, sed aliud agere.

IX. Neque diffitetur hæc Svaretz. *Disp. cit. n. 25. & XVII. n. 22.* n. expresse scribit, levitatem & gravitatem esse principium sufficiens ad efficiendum motum sursum & deorsum, neque, quando gravia

aut levita moventur, generans, quod in iis virtua-
liter existere, & per eas, tanquam instrumenta se-
parata agere dicitur, ullum influxum ad illū mo-
tum conferre. Quod si nullum influxum pra-
stat, certè neque agere dici potest.

X. Sanè nisi propria cædere vineta, & sua ipsius
principia evertere velit Suarez, negare non pote-
rit, levitatem & gravitatem esse causas principales
motus sursum & deorsum. Nam virtus agendi
instrumentalis, secundum ipsum *cit. Diss. XVII. n.*
18. est, quæ, cum sit minoris perfectionis, quam ad
producendum effectum requiritur, opus habet
aliò, quod cum eâ concurrat, & à quò elevetur.
At virtus levitatis & gravitatis sufficiens est, ut per
eam corpora sursum & deorsum ferantur, neque
ad id indiget aliquò, à quò evehatur: imò gene-
rans non concurrat ad eos. Quomodo igitur per
ejus concursum possunt elevari? Quæ omnia à
Suarezio conceduntur.

XI. Regeret autem, quòd dicantur instrumeta
generantis quoad istos motus, in alià id fieri si-
gnificatione, eà nimirum, quâ instrumentum di-
citur, quod locò alterius substituitur, ut actionem
consequatur.

XII. Verùm negamus, gravitatem & levitatem
esse corporibus concessas, ut vice ejus corpora in
sua loca naturalia promoveant, cum non conce-
damus, generantis esse, res à se genitas movere. Et
si vel maximè in locum generantis essent illæ qua-
lita-

litates
penitu
tur Re

XII

graviu
mus, p

Et. alla

Phys.

confli

mota,

genera

ad mo

facit, u

potent

ductu

lud est

re grav

rem au

vapori

est pot

v. g. au

genera

sum; s

conclu

tentò,

dimen

gente

XIV

cit.

lita-

litates subrogatæ, demonstratum tamen est, illud penitus non agere, eaque de causâ nihil derogaretur Regulæ, quâ dicimus: *Agere præsupponit esse.*

XIII. Quanquàm autem quæstionem de motu gravium & levium hîc de professô non tractemus, placet tamen ad authoritatem Aristotelis §. V. allatam respondere ex ipsô *cit. t. 32. L. II. Phyf.* Duplex ibi potentia ad motum, v. g. sursum constituitur. Una est in corpore gravi, & est remota; licet respectu corporis levis, quod ex gravi generari potest, & potentiam proximam habet, ad motum sursum, & ipsa sit propinqua. Quod facit, ut corpus grave sursum feratur, hoc est, ut potentia illa remota, quæ est in corpore gravi, deducatur ad actum, qui est motus ad superiora, illud est generans ipsum, id scilicet, quod ex corpore gravi generat leve; ut ab igne, qui aquam in aërem aut vaporem convertit, est motus aëris aut vaporis sursum, sed tanquàm à causâ remotâ. Alia est potentia proxima, quæ est in corpore levi, aëre v. g. aut yapore, & hanc potentiam non tradûcit generans, ut ignis, ad actum, qui est motus sursum; sed si leve alicubi vi detineatur, quale est aër conclusus in utre sub aquâ ab impositô lapide detentô, ab eô est motus sursum, qui removet impedimentum, nempe lapidem; sed tanquàm ab agente per accidens.

XIV. Hæc est ipsissima doctrina Aristotelis *loc. cit.* Ex quâ patet, nihil Regulæ præsentis detra-

here, quod asserit, à generante esse motum. Non enim ita ab eò est, quasi generans, etiam postquam genuit, aut jam interiit, operetur & reverti moveat, sed eò modò tantùm, quò diximus, nempe quatenus ex corpore gravi generat leve, quod non facit, nisi quando verè in rerum naturà existit. Eadem doctrina habet locum in motu deorsum versus.

XV. Utuntur presenti Regulâ Nostrates pro asserendâ perseverantiâ peccati originalis post baptismum :

Quicquid non est, non operatur.

Peccatum originis post baptismum operatur, pravam nimirum concupiscentiam efficiendò, & rebellionem carnis adversus Spiritum.

E. post Baptismum etiam est.

Confer *Part. I. disp. IV. Reg. IV.*

XVI. Dicis: Per quam naturam Christus peperit illis, qui tempore Veteris Testamenti vixerunt, salutem & peccatorum veniam, illa natura debuit existere jam Veteris Testamenti tempore, quia quicquid agit aut patitur, esse debet eò tempore, quò agit aut patitur. Sed parere salutem licui est agere aliquid aut pati. At per carnem suam peperit Christus illis salutem & peccatorum veniam. E. caro Christi, vel Christus quoad carnem, debuit existere tempore Veteris Testamenti.

Conclusio cum falsa sit, minor autem vera, necesse est

se est, in
datur R

XV

morte p

vixerunt

tanquam

ria id, q

est. A

aliud n

agit au

stut, rev

stat, qu

spectu

est, ut t

tur, qu

contem

quæ à I

nam,

annor

fa mer

poster

garias

niz, q

exigit

quibu

positi

comp

jus, q

ctu op

se est

se est, majorem esse falsam, quæ tamen nostrâ fundatur Regulâ.

XVII: Respondeo: Christus suâ passione & morte peperit iis, qui ante ejus incarnationem, vixerunt, salutem & peccatorum remissionem, tanquàm causâ meritoria. At ut causâ meritoria id, quod meretur, agendò efficiat, necesse non est. Agit quidem aut patitur aliquid, per quod aliud meretur. Atqui etiam tum, quando reverâ agit aut patitur aliquid, in quò meriti ratio consistit, reverâ existit. Non autem necesse est, ut existat, quando existit id, quod meretur, vel cujus respectu causâ meritoria vocatur, quia non necesse est, ut tunc aliquid agat aut patiat, quò mereatur, quoniam aliud esse potest, quod id efficiat, contemplatione istius meriti. V. g. Est civitas, quæ à Rege vicino quandam accipit pecuniæ summam, eâ conditione, ut posteritas elapsò definitò annorum numero præstet Regi angarias. Hic causâ meritoria pecuniæ majoribus suis tradita sunt, posteri, quos tunc vivere necesse est, quando angarias exhibent; tempore verò traditionis pecuniæ, quam olim merituri erant, existere, res non exigit, quò ipsi eam non tradant, sed Rex. Ex quibus perspicitur, majorem propositionem propositi argumenti esse negandam, neque Regulam comprehendere causam meritoriam respectu ejus, quod meretur; licet eam complectatur respectu operis, cujus peractione aliud meretur.

RE-